

บทที่ 14

ประเภทของทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา

ตามบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พุทธศักราช 2519 ได้แบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาแตกต่างไปจาก บรรพ 5 เดิม คือ มาตรา 1470 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นส่วนด้วยอัมเป็นสินสมรส" มาตรานี้ได้แยกทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สินส่วนตัว และ 2. สินสมรส ในการศึกษาทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา จึงขอแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. สินส่วนตัว

สินส่วนตัว คือ ทรัพย์สินของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจมีอยู่ก่อนสมรสหรือ ได้มาระหว่างสมรส

1.1 ลักษณะของสินส่วนตัว

มาตรา 1471 บัญญัติว่า "สินส่วนตัว ได้แก่ ทรัพย์สิน

1. ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส
2. ที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
3. ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรส โดยการรับมรดกหรือการให้โดยเสน่หา
4. ที่เป็นของหมั้น"

ทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในหลายกรณีตาม มาตรา 1471 นี้ พอจะแยกกล่าวได้เป็น 4 กรณีคือ

1.1.1 กรณีอนุ 1 ทรัพย์สินที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส

กรณีนี้ เป็นกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีทรัพย์สินอยู่ก่อนสมรส ไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ตามทรัพย์สินนี้เป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายนั้น โดยไม่จำเป็นต้องมีการทำสัญญากันไว้แต่อย่างใด กรณีดังกล่าวนี้ต้องเป็นทรัพย์สินที่เป็น

กรรมสิทธิ์ของคู่สมรสฝ่ายนั้นแล้วด้วย เช่น ภริยามิที่ดินก่อนสมรสหรือได้ที่ดินมาเป็นของตนก่อนการสมรสที่ดินนั้นเป็นส่วนตัวของภริยา หรือตัวอย่างคำพิพากษาคือ

คำพิพากษาคือ 414/2492 ททรัพย์ซึ่งเป็นมรดกตกทอดแก่สามีก่อนสมรสกับภริยา ทายาทในกองมรดกได้ปกครองร่วมกันมาและต่อมาได้ตกลงแบ่งปันทรัพย์สินนั้นในระหว่างสมรส ททรัพย์นั้นเป็นสินเดิม (สินส่วนตัว) ของสามี หาใช่สินสมรสไม่ หรือ

คำพิพากษาคือ 1743/2520 ที่นาไม่มีหนังสือสำคัญ มีการยกให้ชายก่อนจดทะเบียนสมรส ซึ่งสามารถโอนการครอบครองได้โดยการส่งมอบการครอบครองนั้น การที่เมื่อชายจดทะเบียนสมรสแล้วจึงมาจดทะเบียนโอนขายที่ดินแปลงนั้นให้แก่ชายเพื่อให้ถูกต้องตามแบบกฎหมาย ที่นาดังกล่าวจึงเป็นส่วนส่วนตัวของชาย หรือ

คำพิพากษาคือ 655/2523 บิดาจำเลยยกที่พิพาทให้โจทก์จำเลยใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินเมื่อแต่งงานกัน ก่อนจดทะเบียนสมรสก่อนใช้ บรรพ 5 ที่แก้ไขใหม่ที่พิพาทจึงตกเป็นของโจทก์จำเลยคนละครึ่ง ครั้นโจทก์จำเลยจดทะเบียนสมรสก็กลายเป็นสินเดิมของแต่ละฝ่าย และเป็นส่วนตัวตามพระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 หรือ

คำพิพากษาคือ 1567/2524 ที่ดินที่ขายถือกรรมสิทธิ์อยู่เป็นกรรมสิทธิ์รวมกับมารดามาก่อนเป็นสามีภริยากับโจทก์ เป็นส่วนตัวของชาย ต่อมาชายทำสัญญาประนีประนอมแบ่งที่ดินกับมารดาในขณะที่จดทะเบียนสมรสแล้ว เรื่องนี้เป็นการแบ่งกรรมสิทธิ์รวมระหว่างจำเลยกับมารดา ที่ดินไม่ใช่สินสมรส (เป็นส่วนตัว) หรือ

คำพิพากษาคือ 3007/2524 รดยงค์ค้นพิพาทโจทก์ได้รับโอนและจดทะเบียนการซื้อขายกับเจ้าของเดิมก่อนสมรสกับจำเลย จึงเป็นส่วนส่วนตัวของโจทก์ หรือ

คำพิพากษาคือ 2375/2532 จำเลยกับ ล. อยู่กินด้วยกันเมื่อปี 2507 แล้วจึงได้จดทะเบียนสมรสเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2519 ล. ซื้อที่พิพาทเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2518 แล้วจึงออกโฉนดที่ดิน เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2522 โดยมีชื่อ ล. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ดังนั้นที่พิพาทจึงเป็นทรัพย์สินที่ได้มาก่อนที่จำเลยกับ ล. จดทะเบียนสมรสกัน หาใช่เป็นทรัพย์สินที่จำเลยกับ ล. ได้มาระหว่างสมรสอันจะทำให้เป็นสินสมรสตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1466 เดิมบัญญัติไว้ไม่ หรือ

คำพิพากษาคือ 812/2533 บิดาโจทก์ยกกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งเป็นสินสมรส

ของบิดาโจทก์กับผู้ตายเฉพาะส่วนของคนให้แก่โจทก์ไปแล้ว ถือได้ว่าบิดาโจทก์กับผู้ตายได้ตกลงแบ่งที่ดินทั้งแปลงดังกล่าวออกเป็นของแต่ละฝ่าย ย่อมทำให้ที่ดินในส่วนที่เหลือหมดสภาพจากการเป็นสินสมรสและตกเป็นสินส่วนตัวของผู้ตาย ส่วนบ้านนั้นบิดาโจทก์ได้ทำพินัยกรรมยกส่วนของคนครึ่งหนึ่งให้โจทก์แล้วเช่นกัน ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งจึงตกเป็นของผู้ตายแต่ผู้เดียว

การให้บ้านพิพาทซึ่งเป็นอสังหาริมทรัพย์แก่ผู้รับจะสมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 525 ค่ะเมื่อได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การที่ผู้ตายได้ยื่นคำขอจดทะเบียนนิติกรรมยกบ้านพิพาทในส่วนของคนให้แก่โจทก์ แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียนนิติกรรมให้ การให้ดังกล่าวจึงยังไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายกรรมสิทธิ์ในบ้านพิพาทส่วนที่เป็นของผู้ตายยังคงเป็นของผู้ตาย เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตาย ทรัพย์สินของผู้ตายย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาท กรณีนี้ยังถือไม่ได้ว่าโจทก์เป็นผู้มีสิทธิที่จะบังคับให้จดทะเบียนสิทธิได้ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1300

โจทก์ไม่ได้เป็นทายาท ไม่มีส่วนได้เสียในกองมรดก ย่อมไม่มีอำนาจขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่ผู้จัดการมรดกโอนที่ดินพิพาทและครึ่งหนึ่งของบ้านพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์มรดกของผู้ตายให้บุคคลอื่นได้

เครื่องทองรูปพรรณ เครื่องเพชร แหวน เข็มขัดคนาก และเครื่องประดับอื่นๆ ความพึงเป็นเครื่องประดับกายซึ่งรวมกันแล้วมีราคาไม่มาก เมื่อพิจารณาตามฐานะและรายได้ของบิดาโจทก์และผู้ตายแล้ว เป็นเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะของผู้ตาย แม้ผู้ตายได้มาโดยบิดาโจทก์เป็นผู้หามาให้หรือผู้ตายหาเองในระหว่างสมรสก็ตามก็เป็นสินส่วนตัวของผู้ตาย หรือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5249/2533 จำเลยที่ 1 ปลูกสร้างบ้านพิพาทบนที่ดินสินส่วนตัวของคน แม้สามีจะช่วยออกเงินในการปลูกสร้างด้วยถึงหนึ่งในสาม แต่ตามพฤติการณ์เป็นการช่วยเหลือกันฉันสามีภริยา หากเป็นการร่วมลงทุนปลูกบ้านพิพาทด้วยไม่ บ้านพิพาทจึงเป็นส่วนควบของที่ดินและเป็นสินส่วนตัวของจำเลยที่ 1 แม้จำเลยที่ 1 จะปลูกสร้างบ้านพิพาทในระหว่างสมรสก็ไม่ทำให้บ้านพิพาทเป็นสินสมรส อันจะเป็นทรัพย์มรดกของสามีครึ่งหนึ่ง หรือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 812/2538 ท. ครอบครองที่ดินโฉนดพิพาทของ ส. จนได้กรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 แล้ว แต่ยังมีได้มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน ต่อมา ท. ยกที่ดินดังกล่าวให้แก่ ข. กับ ห. โดย ข. กับ ห. ได้ครอบครองอย่างเป็นเจ้าของต่อมา ข. กับ ห. จึงได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทตั้งแต่ได้รับการยกให้ โจทก์จด

ทะเบียนสมรสกับ ข. หลังจาก ท. ยกที่ดินพิพาทให้แก่ ข. ที่ดินพิพาทจึงมีทรัพย์ที่ ข. ได้มา ระหว่างสมรสกับโจทก์ การที่ ข. กับ ห. ยื่นคำร้องขอแสดงกรรมสิทธิ์ต่อศาลและได้ทำสัญญา ประณีประนอมกับ ส. ก็เป็นการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนและเพื่อระงับข้อพิพาท ระหว่างกัน หากมีผลเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทแต่อย่างใดไม่ ข. จึงมีสิทธิทำพินัยกรรม ยกที่ดินพิพาทส่วนของตนให้แก่จำเลยได้ หรือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8264/2538 จำเลยซึ่งเป็นสามีทำสัญญาจะขายที่พิพาทอัน เป็นอสังหาริมทรัพย์และการขายต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จำเลย ร่วมผู้เป็นภริยาจึงต้องให้ความยินยอมเป็นหนังสือ โจทก์จะอ้างว่าการนั้นได้รับความยินยอมแล้ว โดยไม่มีหลักฐานการให้ความยินยอมเป็นหนังสือ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเช่นนี้ย่อมฟังไม่ได้ ข้อเท็จจริงปรากฏว่า จำเลยและจำเลยร่วมร่วมกันครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทในระหว่างอยู่ กันกันตั้งแต่ปี 2500 แต่เพิ่งจดทะเบียนสมรสเมื่อปี 2519 การถือครองที่ดินพิพาทในขณะนั้นจึงเป็น ลักษณะเจ้าของรวม ที่พิพาทจึงเป็นสินส่วนตัวของจำเลยและจำเลยร่วมฝ่ายละครึ่งหนึ่ง หากใช้สิน สมรสไม่ การที่จำเลยทำสัญญาจะขายที่พิพาทแก่โจทก์โดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากจำเลยร่วมผู้ เป็นเจ้าของรวม สัญญาดังกล่าวจึงมีผลสมบูรณ์ผูกพันที่พิพาทเฉพาะส่วนที่เป็นของจำเลย โจทก์ ขอบที่จะขอให้บังคับจำเลยจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทส่วนที่เป็นของจำเลยได้ หรือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7174/2539 โจทก์มีที่ดินอยู่ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2523 การที่โจทก์สมัครเข้าเป็นสมาชิกนิคมสร้างตนเองและได้สิทธิในการขอยกหนังสือแสดงการทำ ประโยชน์สำหรับที่ดินดังกล่าวตาม พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 มาตรา 8 และ 11 กี่ดี และต่อมาโจทก์ได้ขอยก น.ส.3 ก. สำหรับที่ดินดังกล่าวตามประมวลกฎหมายที่ดิน กี่ดี เป็นเพียงขั้นตอนที่โจทก์จะได้รับหนังสือรับรองการทำประโยชน์สำหรับที่ดินดังกล่าวเท่านั้น ไม่กระทบถึงสิทธิของโจทก์ที่มีเหนือที่ดินดังกล่าวตั้งแต่ต้น เมื่อที่ดินดังกล่าวเป็นทรัพย์ที่โจทก์มี มาก่อนที่จะอยู่กินและจดทะเบียนสมรสกับจำเลย จึงมีทรัพย์ที่โจทก์ได้มากระหว่างสมรสตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 (1) ไม่เป็นสินสมรส เป็นต้น

แต่ถ้าหากว่าเป็นทรัพย์สินที่ยังไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของคู่สมรสฝ่ายใดเมื่อทำการ สมรสแม้จะมีเงื่อนไขที่แน่นอนหรือไม่แน่นอนว่าจะได้กรรมสิทธิ์มาภายหลังการสมรสก็ไม่อาจถือ ได้ว่าเป็นการมีทรัพย์สินอยู่ก่อนสมรส เช่น ชายทำสัญญาจะซื้อที่ดินวางมัดจำไว้ เมื่อทำการสมรส แล้วจึงมีการโอนทะเบียนที่ดินมาให้แก่ชาย เช่นนี้ไม่ถือว่าที่ดินนี้มีอยู่ก่อนสมรส หรือหญิงซื้อ

ตลาดกาชาดไว้ 1 ฉบับ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ และได้สมรสเมื่อวันที่ 20 มีนาคม ต่อมาภายหลังเมื่อมีการจับฉลากกาชาดปรากฏว่าหญิงได้รางวัลรถยนต์ 1 คัน รถยนต์คันนี้ไม่ถือว่ามียูก่อนสมรส จึงไม่ใช่สินส่วนตัวของหญิง เป็นต้น

1.1.2 กรณีอนุ 2 ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ ของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

กรณีนี้มีได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าจะต้องเป็นกรณีก่อน หรือเมื่อทำการสมรสกันแล้ว ถ้าได้มาระหว่างสมรสทรัพย์สินต่าง ๆ นี้ก็ถือว่าเป็นสินส่วนตัวเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเอาสินส่วนตัวมาซื้อหรือเอาสินสมรสมาซื้อก็ตามที่ เมื่อมีการสมรสเป็นสามีภริยากันต่างฝ่ายต่างยอมจะต้องมีข้างของเครื่องใช้ของตนเอง และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือของใช้ในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ เพื่อการมีชีวิตรอดในสังคม ซึ่งจะเป็นอะไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับอาชีพหรือวิชาชีพของแต่ละคนไป ทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวตามอนุ 2 นี้ จึงพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1.1.2.1 ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกายหรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ

ทรัพย์สินที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ส่วนตัวนี้ ได้แบ่งออกเป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เช่น เครื่องโกนหนวด แว่นตา เครื่องเป่าผม เป็นต้น เครื่องแต่งกายก็คือ เสื้อผ้า กางเกง กระโปรง เข็มขัด เน็คไท รองเท้า ฯลฯ ส่วนเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะอาจเป็นแหวน สร้อยคอเงินหรือทองหรืออื่น ๆ คู่มือ กำไล ฯลฯ เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 812/2533 สร้อยคอ สร้อยข้อมือ แหวน เข็มขัดคนาก เป็นเครื่องประดับกาย ราคารวมกันประมาณ 67,210 บาท นับว่าเป็นราคาไม่มากเมื่อพิจารณาตามฐานะและรายได้ของคู่สมรส จึงเป็นเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะของ ภ. ผู้เป็นภริยา แม้ ภ. จะได้มาโดยสามีเป็นผู้หามาให้หรือตนเองหามาเองในระหว่างสมรสก็ตามก็เป็นสินส่วนตัวของ ภ. เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เครื่องประดับเหล่านี้จะต้องเป็นการเหมาะสมแก่ฐานะด้วยมิเช่นนั้นไม่ถือว่าเป็นสินส่วนตัว เช่น สามีภริยามีรายได้ประมาณเดือนละ 6,000 บาท ภริยาซื้อแหวนเพชรหลายวงราคา 20,000 - 30,000 บาท หรือซื้อสร้อยคอทองคำหนัก 2-3 บาท เอาไว้ใส่มีด้วยกันหลายเส้น เช่นนี้เห็นว่าน่าจะเป็นการเกินกว่าฐานะ เป็นต้น

1.1.2.2 ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรส

ทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งไม่ว่าจะมีอยู่ก่อนหรือได้มาระหว่างสมรสก็คือว่าเป็นสินส่วนตัว คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ทันตแพทย์จะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ตั้งแต่เก้าอี้บนสำหรับคนไข้ ตีมถอนฟัน ฯลฯ หรือภริยาประกอบอาชีพเป็นช่างคิดเสื้อจักรเย็บผ้านับว่าเป็นสิ่งจำเป็นหรือกรรไกร เข็มเย็บผ้า เป็นต้น เครื่องมือเครื่องใช้ที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีนี้จะต้องเป็นที่จำเป็นเท่านั้น ไม่ใช่ว่ามีอยู่แล้วแต่อยากได้ของใหม่กว่าจึงซื้อใหม่อีกเช่นนี้เห็นได้ว่าไม่เป็นการจำเป็น

ข้อสังเกตประการหนึ่ง อะไรที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ จะต้องพิจารณาจากคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งว่าทำงานอะไร เช่น ภริยาศึกษาจบเป็นทันตแพทย์แต่ไม่ชอบวิชาชีพทางทันตแพทย์ของตน ได้เลือกประกอบอาชีพเปิดร้านขายขนมปัง เครื่องมือเครื่องใช้ในที่นี้จึงย่อมไม่ใช่ตีมถอนฟันแต่จะเป็นเครื่องตีผสมแป้งสำหรับทำขนมปัง เตาอบขนมปัง เป็นต้น

1.1.3 กรณีอนุ 3 ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา

ในระหว่างสมรสแม้ว่าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ทรัพย์สินมา ถ้าเป็นการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หาแล้วย่อมเป็นสินส่วนตัว การรับมรดกตามอนุ 3 นี้ อาจเป็นการรับในฐานะทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรมก็ได้ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 566/2527 โจทก์ฟ้องเรียกร้องเอามรดกของบิดาในฐานะที่ตนเป็นทายาทและทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกเป็นสินส่วนตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 (3) จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับสินส่วนตัวมิใช่เป็นเรื่องการจัดการสินสมรส โจทก์มีอำนาจฟ้องโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรส หรือ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5747/2531 ที่ดินที่โจทก์ได้มาระหว่างสมรส โดยมารดาออกให้โดยเสน่หา และให้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับพี่อีก 3 คน ก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 ใช้บังคับ เมื่อการยกให้มิได้แสดงไว้ว่าเป็นสินส่วนตัวที่ดินส่วนของโจทก์จึงตกเป็นสินสมรส แม้อต่อมาได้มีการแบ่งแยกโฉนดออกไปเป็นส่วนหนึ่งของโจทก์เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 ใช้บังคับแล้วก็เป็นเรื่องการแบ่งทรัพย์สินในระหว่างผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมไม่ทำให้ที่ดินส่วนของโจทก์หลังแบ่ง

แยกโฉนดแล้วเปลี่ยนเป็นสินส่วนตัว ตามมาตรา 1471 (3) ได้ หรือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 679/2532 ที่ดินแปลงแรกจำเลยได้รับมาหลังจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ใช้บังคับแล้ว แม้จำเลยกับผู้ร้องจะสมรสกันก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ใช้บังคับ ก็ยังต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 มาใช้บังคับ เมื่อจำเลยฝ่ายเดียวได้ที่ดินดังกล่าวมาระหว่างสมรส โดยหนังสือยกให้ระบุให้จำเลยโดยเสน่หา จึงเป็นสินส่วนตัวของจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 (3) หรือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 185/2536 จำเลยได้รับยกให้ที่ดินการยทรัพย์ในวันที่จดทะเบียนเมื่อ พ.ศ. 2521 อันเป็นเวลากายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 แล้ว ที่ดินที่ได้ได้รับยกให้จะเป็นสินสมรสหรือสินส่วนตัวจึงต้องพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ท. ได้ทำหนังสือยกให้ที่ดินการยทรัพย์แก่จำเลย โดยไม่ได้ระบุไว้ในหนังสือยกให้ว่าเป็นสินสมรส จึงต้องถือว่าที่ดินการยทรัพย์ของจำเลยเป็นสินส่วนตัวของจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1473 บัญญัติว่า สินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดให้ฝ่ายนั้นเป็นผู้จัดการ ดังนั้นจำเลยจึงมีสิทธิทำนิติกรรมก่อให้เกิดภาระจำยอมในที่ดินการยทรัพย์อันเป็นสินส่วนตัวของจำเลยได้เองตามลำพังโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากจำเลยร่วมซึ่งเป็นภริยา สัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์จำเลยจึงมีผลผูกพันจำเลย

สัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์จำเลย เป็นสัญญาก่อตั้งภาระจำยอมในทางพิพาท โดยมีข้อตกลงว่าจำเลยจะจดทะเบียนภาระจำยอมให้โจทก์ใช้เป็นทางออกสู่ทางสาธารณประโยชน์ เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับจำเลยซึ่งเป็นคู่สัญญาให้ไปจดทะเบียนทางพิพาทเป็นทางภาระจำยอมได้ หรือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4982/2541 แม้ผู้ร้องจะได้ที่ดินพิพาทมาในระหว่างสมรสกับผู้ตาย แต่ปรากฏว่าเป็นกรณีได้รับยกให้ที่ดิน หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 เมื่อไม่ปรากฏมีหนังสือยกให้ โดยระบุให้เป็นสินสมรส ก็ต้องถือว่าเป็นการยกที่ดินให้เป็นสินส่วนตัวแก่

ผู้ร้อง ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 (3) เป็นต้น

สำหรับการให้โดยเสน่หา อาจเป็นการยกให้ระหว่างสามีภริยากันเองก็ได้ ซึ่งจะทำให้ทรัพย์สินที่ยกให้นั้นกลายเป็นสินส่วนตัวของอีกฝ่ายหนึ่ง⁽¹⁾ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 337/2530 โจทก์จำเลยเป็นสามีภริยากัน โจทก์ (ภริยา) มีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินสินสมรสแต่ผู้เดียว ในระหว่างสมรส จำเลย (สามี) ทำหนังสือสัญญาและจดทะเบียนยกที่ดินดังกล่าวพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่โจทก์ แสดงว่าจำเลยมีเจตนายกทรัพย์สินซึ่งเป็นสินสมรสส่วนของคนทั้งคู่ให้แก่โจทก์ ย่อมทำให้ทรัพย์สินนั้นหมดสภาพจากการเป็นสินสมรสและตกเป็นสินส่วนตัวของโจทก์ และสัญญานี้เป็นสัญญาระหว่างสมรสที่สมบูรณ์ใช้บังคับกันได้ เมื่อจำเลยยกทรัพย์สินให้แก่โจทก์และทรัพย์สินนั้นตกเป็นสินส่วนตัวของโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 (3) แล้ว จำเลยก็ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นต่อไป โจทก์จำเลยหย่ากัน โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากทรัพย์สินดังกล่าวได้ เป็นต้น

1.1.4 กรณีอนุ 4 ทรัพย์สินที่เป็นของหมั้น

สินส่วนตัวตามอนุ 4 เป็นกรณีเฉพาะของหญิงเท่านั้น มาตรา 1437 ได้บัญญัติไว้ถึงเรื่องการหมั้น ซึ่งมีการแก้ไขหลักการเสียใหม่ว่า การหมั้นจะสมบูรณ์ต่อเมื่อฝ่ายชายได้ส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่หญิง และเมื่อหมั้นแล้วให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง จากการแก้ไขหลักการในเรื่องหมั้นนี้ทำให้เห็นได้ว่าของหมั้นนั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิงแล้วเมื่อมีการทำการหมั้น ดังนั้นของหมั้นจึงเป็นทรัพย์สินที่เป็นของหญิงซึ่งมีอยู่ก่อนสมรสด้วย

1.2 การเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัว

มาตรา 1472 บัญญัติว่า “สินส่วนตัวนั้น ถ้าได้แลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่นก็ดี ซื้อทรัพย์สินอื่นมาก็ดี หรือขายได้เป็นเงินมาก็ดี ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว

สินส่วนตัวที่ถูกทำลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอื่นหรือเงินมาทดแทน ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว”

⁽¹⁾ ตามบรรพ 5 เดิมนั้น มาตรา 1464 บัญญัติว่า ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างเป็นสามีภริยาโดยทางพินัยกรรมหรือยกให้โดยเสน่หา เมื่อติงกรรมหรือหนังสือยกให้นั้นได้แสดงไว้ว่าเป็นสินส่วนตัวจึงจะเป็นสินส่วนตัว ดังนั้น ถ้าไม่มีการแสดงไว้ก็เป็นสินสมรส ตามพระราชบัญญัติแก้ไข บรรพ 5 ใหม่ก็ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าเป็นอย่างไร เมื่อมีการบังคับใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 ใหม่ จึงต้องถือว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นสินสมรสอยู่เช่นเดิม

มาตรา 1472 นี้ กล่าวถึงที่มาของสินส่วนตัวอีกประการหนึ่ง แต่มีความแตกต่างไปจากมาตรา 1471 คือ มาตรา 1472 นี้เป็นการที่สินส่วนตัวที่เกิดขึ้นตามมาตรา 1471 ได้เปลี่ยนสภาพโดยการแลกเปลี่ยน หรือซื้อ หรือขาย หรือได้รับการทดแทนกลับคืนมา¹¹⁾ ทำให้เกิดเป็นสินส่วนตัวอีก กรณีดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ ถ้าได้แลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่น เช่น สามเณรนาฬิกาโบราณไปแลกเปลี่ยนกับนาฬิกาใหม่อย่างคิมมา 1 เรือน นาฬิกาใหม่นี้ก็ยังเป็นสินส่วนตัวของสามเณรเหมือนเดิม หรือแม้ว่าจะได้ของแลกเปลี่ยนมากกว่าเดิมก็ย่อมถือว่าเป็นสินส่วนตัวด้วย เช่น นาฬิกาโบราณมีคุณค่ามาก นาฬิกาใหม่ 1 เรือน แม้ว่าจะมีราคาแพงแต่ก็ยังน้อยกว่า จึงให้ทรัพย์สินอย่างอื่นมาอีก เช่น นาฬิกา 1 เรือน โคมไฟและเครื่องปรับอากาศอีก 1 เครื่อง หรือแม้แต่จะให้เพิ่มเติมมาเป็นเงินทั้งหมดนี้ก็ยังคงถือว่าเป็นสินส่วนตัวอยู่เหมือนเดิม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2039/2522 ที่ดินเป็นสินส่วนตัวของสามีได้เปลี่ยนแปลงไป โดยแลกเปลี่ยนกับที่ดินกับสิทธิที่จะได้รับเงินตอบแทนอีกจำนวนหนึ่ง ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ที่ดินที่ได้มาใหม่กับสิทธิจะได้รับเงินนั้นเป็นสินส่วนตัวของสามี เป็นต้น ในอีกกรณีหนึ่งคือ ซื้อทรัพย์สินอื่นมาหรือขายได้เป็นเงินมา เช่น ใช้เงินอันเป็นสินส่วนตัวซื้อทรัพย์สินมา เช่น เอาเงินส่วนตัวไปซื้อรถยนต์ รถยนต์ก็เป็นสินส่วนตัว หรือเอารถยนต์อันเป็นสินส่วนตัวไปขายได้เงินมา เงินที่ได้มาก็เป็นสินส่วนตัว หรือตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 676/2511 ภริยาเอาเงินส่วนตัวซ่อมแซมบ้านซึ่งเป็นสินส่วนตัวและปลูกบ้านใหม่บนที่ดินซึ่งเป็นสินส่วนตัว แม้จะกระทำภายหลังการสมรสบ้านที่ซ่อมแซมและบ้านที่ปลูกใหม่ก็ยังเป็นสินส่วนตัวอยู่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 154/2524 บ้านพิพาทผู้ร้องเอาเงินที่ได้จากการขายบ้านและที่ดินซึ่งเป็นสินเดิมของผู้ร้องซื้อมา บ้านพิพาทจึงเป็นสินเดิมของผู้ร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1465 (เดิม) ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติให้ใช้ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ.2519 มาตรา 7 ได้บัญญัติให้สินเดิมนั้นเป็นสินส่วนตัว บ้านพิพาทจึงเป็นสินส่วนตัวของผู้ร้อง

¹¹⁾ เป็นไปตามหลักในเรื่อง ช่วงทรัพย์สิน ตามมาตรา 226 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า "ช่วงทรัพย์สินได้แก่ทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่งในฐานะชนิดนี้อย่างเดียวกับทรัพย์สินอันก่อน"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5245/2531 ก่อนที่จำเลยที่ 1 จะสมรสกับ ศ. บิดามารดาของ จำเลยที่ 1 ได้ยกบ้านและที่ดินที่ถนนทรัพย์ให้จำเลยที่ 1 หนึ่งแปลง บ้านและที่ดินนั้นจึงเป็นสิน เดิมของจำเลยที่ 1 เมื่อสมรสกันแล้วได้มาอยู่กับที่บ้านหลังนี้มีบุตร 3 คน ก็ขายบ้านและที่ดิน ที่ถนนทรัพย์แล้วนำเงินส่วนหนึ่งไปซื้อที่ดินที่ถนนสารเหนือและปลูกบ้านอยู่ ต่อมาได้ขายที่ดิน และบ้านที่ถนนสารเหนือนำเงินส่วนหนึ่งไปปรับซื้อฝากที่ดินแปลงพิพาท และผู้ขายฝากไม่ได้คืน จึงตกเป็นของจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นการได้มาโดยขายสินเดิมไป และนำเงินที่ขายได้มาซื้อที่ดินพิพาทจึง เป็นทรัพย์สินที่ต้องเอามาแทนสินเดิมที่ขายไป แม้ก่อนจะนำเงินมารับซื้อฝากที่พิพาท จำเลยที่ 1 ได้นำเงินที่ได้จากการขายสินเดิมไปซื้อที่ดินที่ถนนสารเหนือไว้ชั้นหนึ่งก่อนก็ไม่ทำให้ผลในทาง กฎหมายเปลี่ยนแปลงไป เพราะที่ดินแปลงที่ถนนสารเหนือก็ถือว่าเป็นสินเดิมของจำเลยที่ 1 ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1465 เดิมนั่นเอง แต่อาคารโรงเรียนและตึกแถวจำเลย ที่ 1 ออกเงินสร้างขึ้นบนที่ดินพิพาท หลังจากที่ที่ดินดังกล่าวตกเป็นของจำเลยที่ 1 แล้ว และไม่ ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้ใช้เงินที่ได้จากการขายที่ดินแปลงที่ถนนสารเหนือมาทำการก่อสร้าง จึง เป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1466 เดิม

สำหรับวรรคสองนั้นเป็นกรณีที่ดินส่วนตัวถูกทำลายไป และได้ทรัพย์สินอื่นมาทด แทน กรณีนี้เป็นกรณีที่สินส่วนตัวของผู้สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกทำลายไป ซึ่งอาจเป็นบางส่วน หรือทั้งหมดก็ได้และได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นทรัพย์สินอื่นหรือเงินมาทดแทน การที่จะได้รับ การชดเชยค่าเสียหายเป็นอะไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของทรัพย์สินที่เสียหายด้วยว่าถูกทำลายไป ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เช่น ถ้ารถยนต์อันเป็นสินส่วนตัวถูกชนแหลกทั้งคัน หรือถูกไฟไหม้ หมดทั้งคันก็อาจได้รับการชดเชยเป็นรถยนต์คันใหม่แทนหรือได้รับการชดเชยเป็นเงินก็ได้ หรือ กรณีเสียหายเป็นบางส่วนก็ย่อมที่จะได้รับการชดเชยเป็นเงิน หรือก็อาจจะมีการชดเชยเป็นทรัพย์สิน ก็ได้ด้วยเช่นกัน แต่การได้ทรัพย์สินอื่นมาแทนเป็นสินส่วนตัวนี้จะต้องไม่ใช่เกิดขึ้นจากความผิด ของเจ้าของสินส่วนตัวนั้นแล้วไปเอาสินสมรสมาซื้อใช้ใหม่ ถ้าเช่นนี้ย่อมเป็นสินสมรสไม่ใช่สิน ส่วนตัวตามมาตรา 1472 วรรคสอง

2. สินสมรส

สินสมรส คือ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาซึ่งได้มานับตั้งแต่ทำการสมรสของสามีภริยานั้น

2.1 ลักษณะของสินสมรส

มาตรา 1474 บัญญัติว่า "สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน

(1) ที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส

(2) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้เป็นหนังสือเมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าสินสมรส

(3) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว

ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรส"

ทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสของคู่สมรสอาจเกิดขึ้นได้หลายกรณี ตามมาตรา 1474 พอจะแยกกล่าวได้เป็น 4 กรณี คือ

2.1.1 กรณีอนุ 1 ทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส

ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสของคู่สมรสย่อมเป็นสินสมรสนับตั้งแต่วันที่จดทะเบียนสมรส เช่น เงินเดือน เงินโบนัส เงินสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นต้น สินสมรสนี้ไม่ว่าจะเป็นคู่สมรสฝ่ายใดได้มาสามิและภริยาก็เป็นเจ้าของร่วมกันในสินสมรสนั้น

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3007/2524 ที่ดินและตึกแถวพิพาทเป็นทรัพย์สินที่โจทก์จำเลยได้มาระหว่างสมรสจึงเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลย หากทรัพย์สินที่จำเลยมีกรรมสิทธิ์แต่ฝ่ายเดียวไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 93/2531 การที่สามีนุกนายจ้างปลดออกจากงานและได้รับเงินค่าชดเชย และเงินปันผลประโยชน์อื่นๆ ที่นายจ้างจ่ายให้ตามกฎหมายนั้น การจ่ายเงินดังกล่าวเป็นการจ่ายตามสิทธิที่สามีมิได้ตามกฎหมาย ซึ่งนายจ้างจะต้องจ่ายให้แก่สามิผู้เป็นลูกจ้างโดยเกิดสิทธิขึ้นจากผลของกฎหมาย มิใช่เพราะการให้โดยเสน่หา เงินจำนวนดังกล่าวจึงเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 (1) ภริยาจึงมีสิทธิขอแบ่งจากสามิเมื่อหย่ากันได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1228/2533 โจทก์จำเลยเป็นสามิมิภริยากัน จำเลยยื่นความจำนงขอซื้อที่ดินพิพาทจากกองทัพอากาศ และยอมให้กองทัพอากาศหักเงินเดือนของจำเลยทุกเดือนเป็นการผ่อนชำระราคาที่ดิน เมื่อผ่อนชำระครบถ้วนแล้วผู้ขายได้จดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยในระหว่างสมรส ดังนี้ ที่ดินพิพาทจึงเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์จำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3190/2533 ที่ดินและบ้านโจทก์รับโอนกรรมสิทธิ์มาหลังจากทำการสมรสกับจำเลยแล้ว โดยโจทก์และจำเลยร่วมกันซื้อมาจึงเป็นสินสมรส ผู้ยื่น โทรรถนัสสิ

และผู้ล่าโง อันเป็นของใช้ภายในบ้านเป็นทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสจึงเป็นสินสมรส ที่ดิน ซึ่งจำเลยซื้อมาในระหว่างสมรสและมีชื่อโจทก์จำเลยถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันโดยจำเลยนำเงินที่ได้จากการค้าขายและเงินเดือนไปซื้อมานั้น เมื่อเงินจำนวนดังกล่าวเป็นเงินที่จำเลยได้มาระหว่างสมรสจึงเป็นสินสมรส การที่จำเลยนำเงินที่เป็นสินสมรสไปซื้อที่ดิน ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นสินสมรสด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 678-680/2535 ผู้ตายกับโจทก์ที่ 1 ซึ่งเป็นภริยาด้วยกันทำกิจการโรงแรมมีเจตนาเป็นเจ้าของร่วมกัน เงินที่ใช้เป็นทุนปลูกสร้างโรงแรมจะเกิดจากฝ่ายใดหา มาไม่สำคัญ ต้องถือว่าโรงแรมเป็นทรัพย์สินร่วมกันระหว่างผู้ตายกับโจทก์ที่ 1 เมื่อผู้ตายยินยอมให้ใช้ที่ดินดังกล่าวปลูกสร้างโรงแรมเพื่อทำกิจการค้าร่วมกันกับโจทก์ที่ 1 โรงแรมจึงไม่เป็นส่วนควบกับที่ดิน เข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 109

จำเลยที่ 5 จดทะเบียนสมรสกับผู้ตาย แม้จำเลยที่ 5 จะเลิกร้างกับผู้ตายไปนานแล้ว แต่เมื่อไม่ได้จดทะเบียนหย่ากัน ทรัพย์สินของผู้ตายได้มาระหว่างที่เป็นสามีภริยากับจำเลยที่ 5 ย่อมเป็นสินสมรส

เงินรายได้จากกิจการ โรงแรมรวมทั้งร้านตัดผมที่ได้มาหลังจากที่ผู้ตายถึงแก่กรรมแล้ว มิใช่ทรัพย์สินมรดกของผู้ตายเพราะมิใช่ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนหรือในขณะที่ผู้ตายถึงแก่กรรม แต่เป็นดอกผลของโรงแรมตกได้แก่ผู้ที่เป็นเจ้าของโรงแรมตามสัดส่วนแห่งความเป็นเจ้าของ โรงแรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 111 และมาตรา 1360 และเมื่อเงินดังกล่าวมิใช่มรดกของผู้ตาย แม้ทายาทคนหนึ่งปิดบังหรือชักย้ายเงินส่วนนี้ ทายาทคนนั้นก็มิถูกกำจัดมิให้รับมรดก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2765/2537 เงินบำนาญเป็นเงินที่ทางราชการจ่ายให้แก่ข้าราชการ ผู้ที่พ้นจากราชการแล้วตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เมื่อข้าราชการผู้นั้นมีคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายยังมีชีวิตอยู่ จึงเป็นการได้เงินมาในระหว่างสมรส ย่อมถือว่าเงินบำนาญนั้นเป็นสินสมรส การที่จำเลยนำเงินบำนาญมาซื้อที่ดินและต่อมาได้ปลูกสร้างบ้านซึ่งเป็นส่วนควบของที่ดินในระหว่างสมรส ที่ดินและบ้านจึงเป็นสินสมรสตามบทบัญญัติ บรรพ 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ มาตรา 1474 (1) ซึ่งใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น หากเป็นสินส่วนตัวของจำเลยไม่

แม้ว่าสินสมรสจะเป็นทรัพย์สินของสามีภริยากี่ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่าทรัพย์สินต่าง ๆ จะต้องมีชื่อของทั้งสามีและภริยาเสมอไป เช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 364/2508 ใน

โฉนดที่ดินพิพาทมีชื่อภริยาเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียว แต่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานออกโฉนดให้ภริยา หลังจากสมรส ที่พิพาทนี้จึงเป็นสินสมรส เป็นต้น แต่ในบางกรณีนั้นสินสมรสอาจไม่ใช่ชื่อของสามีและหรือภริยาก็ได้ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1636/2525 โจทก์จำเลยดำเนินกิจการค้ำน้ำมัน เงินที่ได้จากการค้ำน้ำมันนี้จึงเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์จำเลย แม้ว่า คำจะค้ำน้ำมันเองและมีบัญชีเงินฝากธนาคารในนามตนเองก็เป็นการกระทำในฐานะบุตรบุญธรรมของจำเลย และอยู่ในความควบคุมดูแลของโจทก์ตลอดมา ดังนั้นการที่คำซื้อรถยนต์มาใช้ในกิจการค้ำน้ำมันโดยเอาเงินที่ได้จากการค้ำน้ำมันซึ่งเป็นกิจการค้าของโจทก์และจำเลย รถยนต์ดังกล่าวนี้จึงเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์จำเลย ไม่ใช่รถยนต์ของคำ

คำพิพากษาฎีกาที่ 3610/2526 จำเลยซื้อที่ดินมีโฉนดแล้วลงชื่อมารดาเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในระหว่างที่จำเลยยังมีได้หย่าขาดจากโจทก์ ดังนั้นที่ดินแปลงนี้จึงเป็นสินสมรส เป็นต้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 3832-3833/2540 ที่ดินพิพาทตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์เลขที่ 172 เดิมมีชื่อ ต. ภริยาเป็นเจ้าของ ส่วนที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์เลขที่ 173 มีชื่อ บ. สามีเป็นเจ้าของ ต. และ บ. ต่างนำที่ดินพิพาททั้งสองแปลงดังกล่าวไปขายฝากไว้กับ อ. มีกำหนด 5 ปี แล้วไม่ไถ่ถอน ต่อมา บ. ได้ซื้อที่ดินพิพาททั้งสองแปลงดังกล่าวจาก อ. ซึ่งขณะนั้น บ. และ ต. เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายเงินที่นำไปซื้อที่ดินเป็นเงินจากการขายสวนของ บ. ซึ่งเป็นสินสมรสระหว่าง บ. และ ต. ดังนั้น ที่ดินพิพาททั้งสองแปลงจึงเป็นสินสมรสระหว่าง บ. และ ต.

ทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสของสามีภริยาแล้ว สามีและภริยาต้องมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในสินสมรสนั้น เช่น แต่เดิมพระภิกษุใจกับนางแม่นั้น (โสมภริยา) ร่วมกันเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยเรียกเงินบำนาญของพระภิกษุใจที่จำเลยรับไป ก่อนจำเลยให้การพระภิกษุใจยื่นคำร้องขอลถอนตัวจากการเป็นโจทก์ ขอมอบให้นางแม่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินและดำเนินคดีต่อไป ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเงินบำนาญนี้เป็นสินบริคค์ระหว่างพระภิกษุใจกับนางแม่นซึ่งภริยาจะฟ้องได้เมื่อได้รับอนุญาตจากสามี (มาตรา 1469 เดิม) การที่พระภิกษุใจเป็นโจทก์มาแต่ต้นและยื่นคำร้องและคำแถลงดังกล่าวเป็นการอนุญาตให้ภริยาฟ้องคดีแล้ว นางแม่นจึงมีสิทธิดำเนินคดีต่อไปได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1123/2487) เป็นต้น สินสมรสนอกจากนี้อาจเป็นสิทธิเรียกร้องหรือสิทธิตามสัญญาก็ได้ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1476/2518 ภริยาทำสัญญาจะซื้อที่ดินชำระราคาแล้วบางส่วน เมื่อหย่ากันสิทธิตามสัญญานี้เป็นสินสมรสที่จะต้องแบ่งกันด้วย หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1502/2522 สามีทำสัญญาเช่า

ซื้อรถยนต์ขณะเป็นสามีภริยากัน. สิทธิตามสัญญานั้นย่อมเป็นทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรส ภริยาจึงมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมมีสิทธิใช้รถยนต์ที่เช่าซื้อและมีหน้าที่ต้องดูแลรักษา เป็นต้น ข้อสังเกตประการหนึ่ง ในเรื่องสิทธิต่าง ๆ นี้จะถือว่าเป็นทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสระหว่างสามี ภริยาหรือไม่ จะต้องพิจารณาถึงการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในสินค้านั้นว่าเกิดขึ้นระหว่างสมรสหรือไม่ เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 364/2508 มีชื่อภริยาเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินที่พิพาทแต่ผู้เดียว แต่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานออกโฉนดให้ภริยาหลังจากสมรสแล้ว ที่พิพาทจึงเป็นสินสมรส หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 1036/2509 บิดาของสามียกที่ดินให้สามีโดยไม่ได้โอนกันทางทะเบียนเป็นการยกให้ที่ยังไม่สมบูรณ์ ตามกฎหมายสามีจะได้กรรมสิทธิ์ต่อเมื่อได้ครอบครองมาเป็นเวลา 10 ปี ในระหว่างที่สามีครอบครองที่ดินนั้นมายังไม่ครบ 10 ปี โจทก์กับสามีได้หย่าขาดกันเสียก่อนไปหลายปีแล้ว ดังนั้นที่ดินนี้ไม่ใช่สินสมรส เป็นต้น

แม้ว่ามาตรา 1474 อนุ 1 จะบัญญัติว่า สินสมรสได้แก่ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสก็ตาม แต่ในบางกรณีสินสมรสอาจเกิดขึ้นได้ก่อนการจดทะเบียนด้วย เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1576-1577/2514 ฝ่ายชายให้เจ้าแก่ไปหมั้นหญิงและกำหนดวันแต่งงานกันแล้ว ได้ตกลงกันให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดซื้อเครื่องเรือนและของใช้สอยในครอบครัวเตรียมไว้สำหรับให้ชายหญิงจะได้ใช้สอยเมื่ออยู่กินด้วยกัน ครั้นถึงกำหนดชายหญิงนั้นก็ได้สมรสกัน ดังนี้ ถือว่าทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาเมื่อมีการสมรส แม้จะได้จัดหาซื้อไว้ก่อนสมรสก็ตาม ก็มีใช้ทรัพย์สินซึ่งหญิงมีอยู่แล้วก่อนสมรส แต่เป็นสินสมรสที่ต้องแบ่งกันคนละครึ่งเมื่อหย่ากัน หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 2259/2529 ของขวัญที่เป็นของใช้ในครอบครัวซึ่งญาติและเพื่อนของคู่สมรสมอบให้เนื่องในวันสมรสนั้นผู้ให้ย่อมมีเจตนาที่จะให้คู่สมรสได้ใช้สอยเมื่ออยู่ร่วมกัน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ให้รายใดได้แสดงเจตนาไว้เป็นพิเศษว่ามอบให้แก่คู่สมรสฝ่ายใดโดยเฉพาะแล้ว แม้จะเป็นของที่มอบให้ก่อนวันแต่งงาน 1 วันก็ตาม ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรสตกเป็นสินสมรสตาม ป.พ.พ. มาตรา 1474⁽¹⁾ เป็นต้น

⁽¹⁾ ในอีกด้านหนึ่งก็มีฝ่ายที่เห็นว่า การได้ทรัพย์สินมาก่อนสมรสน่าจะเป็นทรัพย์สินส่วนตัวตามมาตรา 1471 (1) ดังนั้นของที่ให้แก่คู่สมรสก่อนวันจดทะเบียนสมรสจึงน่าจะเป็นกรรมสิทธิ์คนละครึ่งของสามีภริยา เป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์ร่วม สำหรับของใช้ในครอบครัวที่หาซื้อภายหลังการสมรสจะต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินส่วนตัวไปซื้อมา ถ้าใช้สินสมรสไปซื้อมาของใช้นั้นก็จะเป็นสินสมรส และหากใช้สินส่วนตัวไปซื้อมาก็น่าจะเป็นสินส่วนตัวเช่นกัน (มาตรา 1472)

แต่ถ้าทรัพย์สินที่เกิดขึ้นระหว่างสมรสเกิดขึ้นจากการที่คู่สมรสนำทรัพย์สินที่เป็น
สินส่วนตัวมาลงทุน สินส่วนตัวนั้นเปลี่ยนสภาพไปก่อให้เกิดเป็นผลประโยชน์ตอบแทนขึ้น ผล
ประโยชน์ตอบแทนที่เกิดขึ้นนี้มีใช้สินสมรสหมด ถ้าจะต้องมีการแบ่งแยกประเภททรัพย์สิน จะต้อง
มีการแบ่งค่าใช้จ่ายสินอันเป็นสินส่วนตัวที่นำมาลงทุนเสียก่อน สำหรับส่วนที่เหลือจึงจะเป็น
สินสมรส เช่น สามียเอาสินส่วนตัวมาลงทุนเป็นเงิน 300,000 บาท เมื่อการงานเสร็จสิ้นได้ผล
ประโยชน์กลับคืนมาเป็นเงิน 500,000 บาท เช่นนี้ต้องคืนเงินอันเป็นสินส่วนตัวของสามีก่อน
300,000 บาท เงินที่เหลืออีก 200,000 บาท จึงเป็นสินสมรส (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 865/2479,
1075/2479) เป็นต้น แต่ถ้าหากสินสมรสก่อให้เกิดดอกผลขึ้น ดอกผลนี้ย่อมเป็นสินสมรสด้วย
เหมือนเดิม

ในระหว่างสมรสถ้าสามีภริยาไม่ได้อยู่กินด้วยกันทรัพย์สินที่เกิดขึ้น จะเป็นสิน
สมรสของสามีภริยาหรือไม่ การไม่ได้อยู่ร่วมกันไม่เป็นการทำให้ขาดจากการสมรส ดังนั้นทรัพย์สิน
ที่ได้มาจึงถือว่าได้มาในระหว่างสมรสอยู่จึงเป็นสินสมรส สำหรับกรณีตามกฎหมายลักษณะหัว
เมีย ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างตั้งร้างกัน แม้ว่าจะยังมิได้หย่าขาดจากกันตามกฎหมายก็ไม่ใช่สิน
สมรส เพราะว่าทรัพย์สินมิใช่ได้มาโดยการอยู่กินร่วมกัน ทรัพย์สินนั้นจึงเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายที่
หามาได้ เมื่อมีการบังคับใช้บทบัญญัติ บรรพ 5 ใหม่ ทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างตั้งร้างกันก็เป็น
สินส่วนตัวเหมือนที่ไว้เดิมตามกฎหมายลักษณะหัวเมีย ซึ่งเรื่องนี้ถือว่าเป็นความสัมพันธ์ใน
ครอบครัวซึ่งมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ บรรพ 5 ใหม่ บัญญัติไว้ไม่ให้กระทบ
กระเทือนถึง¹¹⁾ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1807/2512, 2510/2521)

จากมาตรา 1474 อนุ 1 เห็นได้ว่าทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรสเป็น
สินสมรส แต่ก็มีเช่นกันที่ได้ทรัพย์สินมาระหว่างสมรสแต่ไม่ใช่สินสมรส ได้แก่

1. ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับ
กายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่สมรส
ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 1471 อนุ 2)
2. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดก หรือโดยการให้โดย
เสน่หา (มาตรา 1471 อนุ 3)

¹¹⁾ รองศาสตราจารย์อุบอศรี อุณหภากรณ์, อ้างแล้ว หน้า 127

3. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ไม่ระบุว่าป็นสินสมรส

4. ถ้าเป็นการตกลงของคู่สมรสไว้เป็นการเฉพาะ โดยอาจทำเป็นสัญญาก่อนสมรส (มาตรา 1465) หรือทำเป็นสัญญาระหว่างสมรส (มาตรา 1469) ก็ได้

2.1.2 กรณีอนุ 2 ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยพินัยกรรม หรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าป็นสินสมรส

ในการที่คู่สมรสได้ทรัพย์สินมาระหว่างสมรส โดยพินัยกรรม หรือโดยการให้เป็นหนังสือตามมาตรา 1474 อนุ 2 นี้ มีความคล้ายคลึงกับมาตรา 1471 อนุ 3 ที่บัญญัติถึงทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หาซึ่งเป็นส่วนตัว ดังนั้น ตามมาตรา 1474 อนุ 2 การได้ทรัพย์สินมาในระหว่างสมรสโดยพินัยกรรม จึงย่อมไม่รวมไปถึงการรับทรัพย์สินมรดกโดยทางอื่น อย่างเช่นการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม นอกจากนี้ในพินัยกรรมจะต้องระบุไว้ว่าเป็นสินสมรสด้วย มิฉะนั้นแล้วการได้มาโดยพินัยกรรมนี้ย่อมตกเป็นส่วนตัวตามมาตรา 1471 อนุ 3 ในการบอกกล่าวด้วยวาจาว่าจะให้เป็นสินสมรสย่อมไม่มีผลบังคับได้ตามมาตรา 1474 อนุ 2 เช่น พินัยกรรมระบุยกที่ดินให้บุตรสาวซึ่งได้สมรสแล้ว ในขณะที่มีการทำพินัยกรรมไม่ได้ระบุว่าให้เป็นสินสมรส จึงบอกกล่าวต่อหน้าพยานไว้ว่าจะให้ที่ดินนี้เป็นสินสมรส ต่อมาเมื่อบุตรสาวได้รับพินัยกรรมคือที่ดินนี้ ที่ดินย่อมตกเป็นส่วนตัว เพราะไม่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรมว่าเป็นสินสมรส (เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ 325/2498) เป็นต้น

หรืออีกกรณีหนึ่งที่คู่สมรสได้ทรัพย์สินมาในระหว่างสมรส โดยการให้เป็นหนังสือย่อมเป็นสินสมรสเมื่อหนังสือยกให้ระบุว่าป็นสินสมรส ถ้าไม่มีระบุไว้เช่นนั้นในหนังสือย่อมถือว่าเป็นส่วนตัวตามมาตรา 1471 อนุ 3 ที่มาตรา 1474 อนุ 2 กำหนดไว้ให้มีการระบุไว้ให้ชัดเจนในกรณีที่ต้องการให้เป็นสินสมรส ก็คงเป็นด้วยเพราะตามปกติแล้วนั้น การทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ใครหรือให้ทรัพย์สินแก่ใครก็มักจะมีเจตนาให้แก่บุคคลนั้นเท่านั้น ถ้าต้องการให้แตกต่างไปจากนี้ก็ควรจะกำหนดไว้โดยชัดเจน และในการที่กฎหมายกำหนดให้ระบุว่าป็นสินสมรสนั้น กฎหมายไม่ได้แยกประเภทของทรัพย์สินไว้ ดังนั้นไม่ว่าทรัพย์สินที่ระบุให้เป็นสินสมรสจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ก็ตามที่ก็จะต้องระบุไว้ในพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ด้วย ถ้ามิเช่นนั้นก็จะป็นส่วนตัวไปตามมาตรา 1471 อนุ 3

2.1.3 กรณีอนุ 3 ทรัพย์สินที่เป็นคอกผลของสินส่วนตัว

โดยหลักแล้ว เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอยและจำหน่ายทรัพย์สินของคนและได้ซึ่งคอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น (มาตรา 1336) ดังนั้นคอกผลแห่งทรัพย์สินใดจึงควรเป็นคอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น แต่มาตรา 1474 อนุ 3 บัญญัติไว้แตกต่างไปจากหลักดังกล่าวคือ ให้คอกผลของสินส่วนตัวเป็นสินสมรสนับแต่การสมรสกัน

เพราะฉะนั้นคอกผลต่าง ๆ ของสินส่วนตัวจึงเป็นสินสมรส คอกผลต่าง ๆ นี้ย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 111 คือ

1. คอกผลธรรมดา กล่าวคือว่า บรรดาสิ่งทั้งปวงซึ่งได้มาเพราะใช้ของนั้นอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมัน ดังเช่นว่า ผลไม้ น้ำนม ขนและลูกของสัตว์ เหล่านี้ย่อมสามารถจะถือเอาได้เวลาเมื่อขาดคอกออกจากสิ่งนั้น ๆ
2. คอกผลนิติบัญญัติ กล่าวคือว่า คอกเบียด กำไร ค่าเช่า ค่าปันผล หรือลาภอื่น ๆ ที่ได้เป็นครั้งเป็นคราวแก่เจ้าทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น คอกผลเหล่านี้ย่อมคำนวณและถือเอาได้ตามรายวัน

คอกผลดังกล่าวนี้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่บังเกิดขึ้นจากตัวทรัพย์สินเดิมซึ่งเมื่อแยกออกจากตัวทรัพย์สินเดิมแล้ว ตัวทรัพย์สินเดิมนั้นยังสมบูรณ์อยู่เหมือนเดิม เช่น แม่วัวออกลูกมา 1 ตัว ลูกวัวย่อมเป็นคอกผล (ธรรมดา) แต่ถ้าไปตัดงาช้างออกมา งาข้างนั้นไม่ใช่คอกผล เพราะทำให้ข้างที่มีงาช้างอยู่ขาดงาข้างของตัวเองไป เป็นต้น

จากมาตรา 1474 อนุ 3 นี้ ในระหว่างสมรสถ้าสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดก็ตามมีคอกผลเกิดขึ้น คอกผลนั้นย่อมเป็นสินสมรสของคู่สมรส เช่น ภริยามีเงินอันเป็นสินส่วนตัว 200,000 บาท ในระหว่างสมรสเกิดคอกเบียดขึ้น 15,000 บาท เงิน 15,000 บาท นี้เป็นสินสมรสของคู่สมรส ตามมีสิทธิเป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วย ส่วนเงิน 200,000 บาท ยังเป็นสินส่วนตัวของภริยาอยู่เหมือนเดิม เป็นต้น แต่หลักการดังกล่าวก็มีข้อยกเว้นอยู่คือ ในระหว่างสมรสถ้ามีการแยกสินสมรสตามมาตรา 1484 วรรคสอง มาตรา 1491 หรือมาตรา 1598/17 วรรคสอง ให้สินสมรสที่แยกออกคกเป็นสินส่วนตัวของสามีภริยาแต่ละฝ่าย คอกผลของสินส่วนตัวที่เกิดขึ้นนับแต่นั้นให้เป็นสินส่วนตัวของแต่ละฝ่าย (มาตรา 1492 วรรคสอง) เช่น สามีภริยามีสินสมรสอยู่ 200,000 บาท ปรากฏว่าสามีไม่อุปการะเลี้ยงดูภริยา ภริยาจึงร้องขอให้แยกสินสมรส เมื่อมีการแยกสินสมรสสามีได้ไป 100,000 บาท เป็นสินส่วนตัว ภริยาก็ได้มา 100,000 บาท เป็นสินส่วนตัว

ตัว หากว่าต่อมาแต่ละฝ่ายได้ดอกเบียจากเงินนี้เป็นจำนวนเงินคนละ 10,000 บาท เงิน 10,000 บาทนี้เป็นดอกผลที่เป็นสินส่วนตัวของแต่ละฝ่ายไม่ใช่สินสมรสตามมาตรา 1474 (3) เป็นต้น

ในบางกรณีถ้าสินส่วนตัวมีค่ามีราคาเพิ่มมากขึ้น โดยที่สภาพของสินส่วนตัวยังคงสมบูรณ์อยู่เหมือนเดิม มูลค่าที่เพิ่มมากขึ้นนี้ก็ไม้อาจถือว่าเป็นดอกผลที่จะทำให้กลายเป็นสินสมรสได้ เช่น ภริยามีที่ดิน 1 แปลง ราคา 500,000 บาท ก่อนสมรส เมื่อสมรสแล้ว ราคาที่ดินสูงขึ้นเป็น 1,000,000 บาท เช่นนี้ มูลค่าที่เพิ่มขึ้นอีก 500,000 บาท ไม่ใช่ดอกผลของสินส่วนตัวของภริยา (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1775/2512) เป็นต้น

2.1.4 กรณีวรรคสองของมาตรา 1474

เมื่อคู่สมรสสมรสกันก็ต้องมาอยู่กินร่วมกัน แม้ว่าจะมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าทรัพย์สินใดเป็นสินส่วนตัว หรือสินสมรสก็ตามที แต่ก็ยังมีทรัพย์สินต่าง ๆ ของสามีภริยาเข้ามาเกี่ยวข้องกับสมรสระหว่างกันจนยากที่จะแบ่งออกให้ชัดเจนได้ ในกรณีที่เป็นที่สงสัย วรรคสองนี้ได้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นสินสมรส

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2488/2523 สุนัขในบ้านจำเลยออกจากบ้านไปกัดโจทก์ ภริยาจำเลยรับว่าเป็นเจ้าของ เมื่อกรณีเป็นที่สงสัยจึงต้องสันนิษฐานว่าสุนัขนี้เป็นสินสมรสตาม มาตรา 1474 จำเลยจึงถือว่าเป็นเจ้าของสุนัขด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 679/2532 ที่ดินแปลงแรกจำเลยได้รับมาหลังจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ใช้บังคับแล้ว แม้จำเลยกับผู้ร้องจะสมรสกันก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 ใช้บังคับ ก็ยังต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. 2519 มาใช้บังคับ เมื่อจำเลยฝ่ายเดียวได้ที่ดินดังกล่าวมาระหว่างสมรสโดยหนังสือยกให้ระบุว่าให้จำเลยโดยเสน่หา จึงเป็นสินส่วนตัวของจำเลยตามมาตรา 1471 (3) สำหรับที่ดินอีกสองแปลงที่จำเลยได้รับมาระหว่างสมรส เมื่อไม่ปรากฏตามเอกสารของฝ่ายใดว่าบิดายกให้จำเลยผู้เป็นสามี แต่ผู้เดียว หรือให้ผู้ร้องซึ่งเป็นภริยาด้วยจึงต้องเป็นไปตามบทสันนิษฐานของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 วรรคท้าย ที่ให้ถือว่าเป็นสินสมรส ที่ดินทั้งสองแปลง ดังกล่าวย่อมเป็นสินสมรสระหว่างผู้ร้องกับจำเลยตามมาตรา 1474 (1)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2062/2535 จำเลยได้ที่ดินมาโดยบิดายกให้ แม้จะเป็นการยกให้ในระหว่างสมรสแต่เมื่อการยกให้มิได้ทำเป็นหนังสือระบุว่าให้เป็นสินสมรส ที่ดิน

จึงตกเป็นสินส่วนตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1471 (3) ส่วนที่มาตรา 1474 วรรคสอง ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นสินสมรสนั้น จะต้องเป็นกรณีที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นสินสมรสหรือไม่ใช่ แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าที่ดินเป็นสินส่วนตัวโดยแจ้งชัดปราศจากข้อสงสัยแล้ว จึงไม่อาจนำอ้างมาใช้บังคับได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2759/2539 ที่พิพาทเป็นที่ดินมีโฉนด ย่อมได้รับการสันนิษฐานว่าผู้มีชื่อในโฉนดเป็นเจ้าของที่ดิน เมื่อจำเลยซึ่งมีชื่อในที่พิพาทอ้างว่าถือกรรมสิทธิ์แทน ม. จำเลยย่อมมีภาระการพิสูจน์ ทั้งโจทก์ยังได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 วรรคสอง ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าที่พิพาท เป็นสินสมรสระหว่างโจทก์ และจำเลยอีกด้วย ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยถือกรรมสิทธิ์ที่พิพาทแทน ม. เมื่อที่พิพาทเป็นทรัพย์สินที่จำเลยได้มาระหว่างเป็นคู่สมรสกับโจทก์ จึงเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์และจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474

การที่มาตรา 1474 วรรคท้าย ตั้งสันนิษฐานว่าทรัพย์สินที่เป็นที่สงสัยเป็นสินสมรสก่อนนั้นเป็นข้อสันนิษฐานในกรณีที่มีข้อโต้แย้งว่าทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเป็นทรัพย์สินประเภทใด แต่ไม่ใช่กรณีการโต้แย้งไปถึงบุคคลที่สามว่าเป็นทรัพย์สินของใคร หรือบุคคลที่สามจะนำข้อสันนิษฐานนี้มาก่ออ้างเป็นประโยชน์แก่ตนไม่ได้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 293/2520 ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 1474 นั้น ใช้เฉพาะกรณีที่โต้แย้งกันว่าทรัพย์สินนั้นเป็นสินเดิม สินส่วนตัว หรือสินสมรสเท่านั้น โจทก์อ้างว่าที่ดินเป็นของ ส. จำเลยอ้างว่าเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับบิดาจำเลย จะนำข้อสันนิษฐานดังกล่าวมาใช้ไม่ได้ เป็นต้น และหากมีการได้ทรัพย์สินมาภายหลังการสมรสสิ้นสุดลงทรัพย์สินนั้นย่อมไม่ใช่สินสมรส เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 4714/2542 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1470 ที่กำหนดให้ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาประกอบด้วยสินส่วนตัวและสินสมรสนั้นหมายถึงทรัพย์สินที่สามีภริยามีอยู่ในขณะที่เป็นสามีภริยากัน ฉ. ถึงแก่กรรมย่อมทำให้การสมรสระหว่าง ฉ. กับโจทก์สิ้นสุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1501 เงินชดเชยเป็นเงินที่เกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ฉ. และได้รับมาหลังจาก ฉ. ถึงแก่กรรมไปแล้วจึงไม่เป็นสินสมรสระหว่าง ฉ. กับโจทก์

2.2 การขอให้ลงชื่อในฉันทน

มาตรา 1475 บัญญัติว่า “ถ้าสินสมรสใดเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา 456 แห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ สามีหรือภริยาจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของรวม

กันในเอกสารนั้นก็ได้อีก

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาแบ่งออกเป็นสินส่วนตัวและสินสมรส แม้ว่าจะมีการแบ่งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาออกเป็นสองประเภทก็ตามแต่ก็ยากที่จะให้ทราบโดย ชัดแจ้งทั่วไปว่าทรัพย์สินใดเป็นของคู่สมรสฝ่ายใดหรือของทั้งสองฝ่าย (ที่เป็นสินสมรส) การจัดการสินสมรสบางครั้งจึงอาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ เพราะปรากฏชื่อของคู่สมรสเพียงฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งเท่านั้น และตามมาตรา 1476 สามีและภริยาต้องจัดการสินสมรสร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าเป็นการจัดการสินสมรสเช่นในเรื่องขาย แลกเปลี่ยน เป็นต้น ดังนั้น ถ้าคู่สมรสฝ่ายที่มีชื่อเพียงฝ่ายเดียวทำการจำหน่ายจ่ายโอนสินสมรสนั้น ไปให้แก่บุคคลภายนอกก็ อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้ มาตรา 1480 จึงบัญญัติให้ความคุ้มครองบุคคล ภายนอกที่กระทำการโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไป โดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง

ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีชื่อในสินสมรสตามมาตรา 1475 จึงได้ กำหนดให้สามีหรือภริยาสามารถที่จะร้องขอให้ลงชื่อของคนในทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสในกรณีที่ ไม่มีชื่อของตนก็ได้

ดังตัวอย่างคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2495 แม้เป็นสามีภริยากันก่อนใช้ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ก็ตาม ฝ่ายที่ไม่มีชื่อในโฉนดที่ดินอันเป็นสินสมรสก็ย่อมมี สิทธิขอให้ลงชื่อร่วมกันในโฉนดที่ดินได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 901/2536 สมุดเงินฝาก สามีหรือภริยาสามารถร้องขอให้ลงชื่อคน ในสมุดเงินฝากที่ฝากเงินที่ได้มาในระหว่างสมรสได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 348/2538 ที่พิพาทเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์กับผู้ตาย โจทก์ย่อม มีกรรมสิทธิ์ร่วมในที่พิพาทในฐานะเจ้าของรวมและมีสิทธิจัดการทรัพย์สินนั้นได้ การที่โจทก์ฟ้อง ขอให้จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกของผู้ตายใส่ชื่อคนในโฉนดที่ดินที่พิพาทเป็นการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งใน ทางจัดการตามธรรมดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1358 เมื่อไม่มีข้อตกลง ระหว่างเจ้าของรวมเป็นอย่างอื่นแล้ว โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับจำเลยได้แม้ผู้ตายจะได้ชำระหนี้ ใด่ถอนจำนองที่ดินซึ่งเป็นหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินรวม และเป็นหนี้ร่วมระหว่างโจทก์กับผู้ตายก็ เป็นคนละกรณีกัน เพราะโจทก์มิได้ฟ้องขอให้แบ่งทรัพย์สินระหว่างเจ้าของรวม จึงไม่อาจนำมาใช้ อันหรือปฏิเสธมิให้โจทก์ใส่ชื่อในโฉนดที่ดินที่พิพาทได้ เป็นเรื่องที่ย่าเลยต้องไปว่ากล่าวเป็นอีกเรื่อง

หนึ่งในเวลาที่แบ่งทรัพย์สินรวม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1326/2539 บทบัญญัติในมาตรา 1475 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นเรื่องที่กฎหมายให้สิทธิคู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีชื่อในสินสมรสที่มีเอกสารเป็นสำคัญร้องขอต่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีชื่อเป็นเจ้าของในเอกสารนั้นเพื่อให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมด้วย และกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องปฏิบัติตามคำร้องขอนั้น หากใช่เป็นกรณีที่กฎหมายให้คู่สมรสดังกล่าวร้องขอต่อศาลไม่

มาตรา 1484 เป็นบทบัญญัติในหมวดทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ดังนั้น สามีหรือภริยาจะมีสิทธิตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ต่อเมื่อยังคงมีความเป็นสามีภริยากันอยู่ แต่ขณะยื่นคำร้องผู้ร้องได้หย่าขาดกันด้วยความสมัครใจกับ น. ไปก่อนแล้ว ฉะนั้นตั้งแต่วันจดทะเบียนหย่าผู้ร้องกับ น. จึงไม่มีสิทธิหน้าที่และความสัมพันธ์ฉันสามีภริยากันอีก ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ร้องมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ผู้เดียว ตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1484

แต่การร้องขอให้ลงชื่อนั้นจะทำได้เฉพาะใน “สินสมรสที่เป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา 456” คืออสังหาริมทรัพย์ เรือกำปั่นหรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือรถยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ และสัตว์พาหนะ ทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่งที่กำหนดไว้ในมาตรา 1475 ด้วยคือ “สินสมรสที่มีเอกสารเป็นสำคัญ” ซึ่งหมายถึง ทรัพย์สินทุกอย่างซึ่งมีเอกสารเป็นสำคัญในการแสดงสิทธิของทรัพย์สิน เช่น ใบหุ้น เครื่องหมายการค้า เป็นต้น เอกสารที่ไม่ใช่ที่ตั้งแห่งกรรมสิทธิ์ย่อมไม่ใช่ทรัพย์สินที่คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมด้วยได้ เช่น ใบทะเบียนปืนคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งจะขอให้ลงชื่อเป็นเจ้าของร่วมด้วยไม่ได้ เพราะตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนเป็นใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนเฉพาะตัว หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2270/2521 ที่ตัดสินสินสมรสระหว่างโจทก์จำเลยซึ่งมีชื่อจำเลยเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดิน โจทก์ซึ่งเป็นภริยาร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกันในโฉนดนั้น ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1467 บรรพ 5 เดิม (มาตรา 1475 บรรพ 5 ใหม่) ส่วนรถยนต์นั้นแม้จะมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของในทะเบียนรถยนต์ก็ตาม แต่ใบทะเบียนรถยนต์ไม่ใช่เอกสารอันเป็นที่ตั้งกรรมสิทธิ์ จึงไม่ใช่เอกสารเป็นสำคัญสำหรับทรัพย์สิน (รถยนต์) ตามความหมายแห่งมาตราดังกล่าว จึงบังคับให้จำเลยลงชื่อโจทก์ (ภริยา) เป็นเจ้าของร่วมกันไม่ได้ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดี สินสมรสแม้ว่าจะไม่มีชื่อคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสฝ่ายที่ไม่มีชื่อก็ยัง
มีกรรมสิทธิ์ร่วมในสินสมรสนั้น ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1364/2508 แม้ภริยาจะมีชื่อในโฉนดถือ
กรรมสิทธิ์แต่ผู้เดียว ที่ดินก็อาจเป็นสินสมรสระหว่างสามีภริยาได้ หรือคำพิพากษาฎีกาที่ 156/2527
ที่ดินพิพาทเป็นสินสมรสระหว่างโจทก์จำเลยที่มีเอกสารคือโฉนดเป็นสำคัญ โจทก์ซึ่งเป็นภริยาจะ
ร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของรวมในโฉนดนั้นก็ได้อีก เป็นค้ำ

การสมรสที่เกิดขึ้นก่อนใช้ บรรพ 5 เดิม ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ถึงเรื่องนี้ เมื่อใช้
บังคับ บรรพ 5 ใหม่ สามีหรือภริยาสามารถร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของรวมในเอกสารตาม
มาตรา 1475 ได้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2495, 2466/2529)